

خلاصه طرح «تحلیل محتوای کیفی نشریات دانشجویی سال ۱۳۹۸ دانشگاه فردوسی مشهد»

تدوینگر طرح: سرکار خانم ملیحه تابعی

بررسی نشریات دانشجویی، روشی دقیق، صحیح و کم هزینه برای شناخت و ارزیابی وضعیت موجود دانشگاه‌ها و برنامه، گرایش، رویکرد و مقاصد اشخاص حقیقی و حقوقی فعال دانشجویی و میزان اثر پذیری از احزاب و گروه‌های خارج از دانشگاه و تأثیر گذاری بر آن احزاب و گروه‌ها می‌باشد. بنابراین دستیابی به این شناخت، برای تصمیم سازان و تصمیم گیران آموزش عالی کشور، مهم و لازم خواهد بود و این پژوهش با هدف دستیابی به این شناخت و فهم صحیح اجرا خواهد شد. از این رو این پژوهش با در نظر داشتن این وظیفه خطیر، درصدد فهم محتواهای نشریات دانشجویی دانشگاه فردوسی که در سال ۱۳۹۸ چاپ شده‌اند می‌باشد. از این رو سعی بر آن شد با توجه به محدودی‌های زمانی و مالی، و همچنین با توجه به وقایع و اتفاقات اثرگذار سال ۹۸، حوزه‌ها و مفاهیم مورد نظر شناسایی و سپس لایه‌ها و ابعاد این مفاهیم واکاوی و مورد بررسی قرار بگیرد.

در بخش اول یافته‌ها که بیشتر مربوط به شناسنامه نشریات بود به تحلیل کمی و آماری در دو بُعد شاخص‌های نشریه محور (با مفاهیمی چون نام نشریه، نوع مجوز، فراوانی چاپ، قطع نشریات، تعداد صفحات، کیفیت نشریات، گرایش سیاسی، وابستگی نشریه به تشکل‌ها، زمینه فعالیت نشریات) و شاخص‌های نویسنده محور (با مفاهیمی چون جنسیت مدیر مسول، جنسیت نویسندگان، نوع نویسندگان، رشته تحصیلی نویسندگان، تعداد اعضای هیأت تحریریه) پرداخته شد. در این بخش با توجه به طرح‌های انجام شده سال‌های قبل، و همچنین آمار موجود فرایند مقایسه‌ای در این بخش‌ها صورت گرفت که روندهای رو به رشد و یا افول شناسایی گردید. این یافته‌ها به ارائه شمای کلی نشریات و وضعیت صوری و کمی آنها کمک می‌کند.

در ادامه جهت تحلیل محتوای کیفی مطالب، طبق مفاهیم مورد توافق با مدیر فرهنگی و فعالیت‌های داوطلبانه دو شاخص کلی استخراج گردید. شاخص فرهنگی و اجتماعی با مفاهیمی چون مباحث هویتی، مباحث جنسیتی، تهاجم فرهنگی، محیط زیست، فضای مجازی، مطالبات دانشجویی، تربیت جنسی کودکان، سینما و تلویزیون و طنز مورد بررسی قرار گرفت.

به طور کلی از ۵۱۱ کد احصاء شده در تحلیل محتوای نشریات سال ۱۳۹۸، ۳۸۳ کد مربوط به شاخص اجتماعی- فرهنگی بوده است. تأکید بر مطالبات محیط زیستی و همچنین مطالبات دانشجویی از دانشگاه به عنوان مهم‌ترین شاخص‌های مفاهیم مندرج در نشریات، از سوی نویسندگان با گرایش‌های متفاوت سیاسی نشانی بر اهمیت این موضوع و مطالبه عمومی قشر دانشجو پیرامون پیگیری و رفع موارد است.

شاخص اقتصادی و سیاسی با مفاهیمی چون حمایت از رهبری، نقد به دولت/ حمایت از عملکرد دولت، نقد به مجلس/ حمایت از عملکرد مجلس، نقد به قوه قضاییه/ حمایت از عملکرد قوه قضاییه، عدالت و نابرابری، مباحث اقتصادی، سیاست خارجی شناسایی شد که با ۱۲۸ کد دسته بندی گردید.

در سال‌های گذشته تنها بر عملکرد دولت و نگاه دانشجویان به آن توجه شده بود اما در این طرح علاوه بر توجه بر مطالب دانشجویان پیرامون دولت، به نگرش و نوشتار آنها نسبت به مجلس، رهبری و قوه قضاییه هم توجه گردید.

کاربست یافته‌های پژوهشی یکی از مفاهیم بسیار مهم در مدیریت پژوهشی است و بی‌توجهی به آن موجب بی‌ثمر ماندن تلاش‌های پژوهشی می‌شود. در واقع می‌توان گفت که مهمترین هدف از انجام تحقیقات، استفاده از یافته‌های تحقیقاتی در سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری است. لذا عدم استفاده از یافته‌های پژوهشی به نوعی به منزله اتلاف منابع صرف شده برای این گونه تحقیقات خواهد بود. برخی یافته‌ها قابلیت کاربرد مستقیم دارند و برخی دیگر را صرفاً می‌توان اشاعه داد و امیدوار بود که موجب افزایش دانش و مهارت و تغییر نگرش مخاطبان و تأثیرگذاری از یافته‌ها در تصمیم‌گیری‌های آن‌ها خواهد شد. به طور کلی بین یافته‌ها و موارد دیگری محل تأمل است که از آنجایی که در قالب شاخص‌های مورد بررسی نمی‌گنجد به صورت کلی به آن اشاره می‌شود:

۱. آنچه در این پژوهش قابل تأمل، توجه و تأکید است، کاهش تعداد و شماره‌های نشریات دانشجویی منتشر شده در سال مورد بررسی است.

جدول. آمار نشریات دانشجویی دانشگاه در سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

تعداد کل صفحات	تعداد شماره‌های چاپ شده	تعداد عناوین نشریات	
۴۴۱۷	۱۶۳	۷۴	سال ۱۳۹۶
۴۶۳۵	۲۱۳	۱۱۱	سال ۱۳۹۷
۳۱۰۶	۹۹	۴۵	سال ۱۳۹۸

گرچه این جدول در بخش قبلی گزارش شده است اما جهت یادآوری در این بخش نیز منعکس شده است. یکی از علل طولی شدن مدت زمان انجام این طرح پیگیری‌ها و جستجوهای زیادی جهت صحت و سقم این اطلاعات بود تا آمار فوق توسط مدیر فرهنگی و کارشناس محترم خانه نشریات تأیید و نهایی گردید.

کاهش چشمگیر عناوین نشریات و شماره‌های چاپ شده از سال ۹۶ نیز کمتر بوده است. بدیهی است این کاهش، امری فردی نبوده است که ۱۱۱ عنوان چاپ شده در سال ۹۷، به ۴۵ عنوان تقلیل یافته است. باید علت این امر را در امور مدیریتی و سیاستی فضای دانشگاه بررسی نمود. البته تعداد صفحات نشریات به تناسب کاهش در شمارگان و عناوین نشریات کاهش چشمگیری نداشته است، گویا نشریات با سابقه به روند فعالیت خود ادامه داده‌اند و نشریات جدید و تک‌برگی امکان تداوم فعالیت خود را از دست داده‌اند. البته بررسی‌ها نشان داد این کاهش چشمگیر در تعداد عناوین و شماره‌ها را می‌توان در نشریات مستقل جستجو نمود، بدین معنی که آمارهای مربوط به نشریات با وابستگی تشکلی، علاوه بر کاهش تعداد نشریات در تشکلهای یا نهادهای دانشجویی، کاهش شدیدی در تعداد نشریات مستقل را در سال ۹۸ نشان می‌دهد.

جدول. فراوانی وابستگی نشریات به تشکل یا نهاد خاص

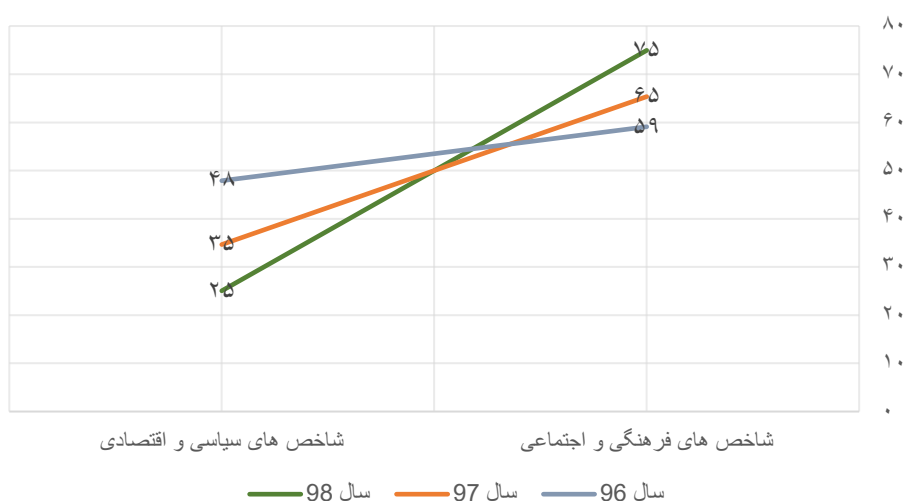
سال ۱۳۹۶		سال ۱۳۹۷		سال ۱۳۹۸		
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۲۲	۴۹	۳۴	۳۱	۲۲	۴۹	انجمن علمی
۱۳	۲۹	۵۷	۵۱	۱۳	۲۹	نشریه مستقل
۳	۶.۵	۶	۵	۳	۶.۵	کانون‌ها
۷	۱۵.۵	۱۴	۱۳	۷	۱۵.۵	تشکل‌های دانشجویی
۴۵	۱۰۰	۱۱۱	۱۰۰	۴۵	۱۰۰	کل

۲. در بخش یافته‌ها به این نکته اشاره شده است که جهت‌گیری و تمایل دانشجویان به صورت کلی از مطالب سیاسی- اقتصادی به سمت مطالب فرهنگی- اجتماعی تغییر کرده است. فراوانی مطالب و مقوله‌های مورد بررسی این موضوع رو به وضوح نشان می‌دهد.

جدول. شاخص‌های مورد بررسی نشریات طی سال‌های ۹۶ تا ۹۸

سال ۱۳۹۶		سال ۱۳۹۷		سال ۱۳۹۸		
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	
۲۴۳	۵۹.۱	۸۹۴	۶۵.۳۵	۳۸۳	۷۴.۹۵	شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی
۱۶۸	۴۷.۹	۴۷۴	۳۴.۶۵	۱۲۶	۲۵.۰۵	شاخص‌های اقتصادی و سیاسی
۴۱۱	۱۰۰	۱۳۶۸	۱۰۰	۵۱۱	۱۰۰	کل

درصد شاخص‌ها طی ۳ سال مورد بررسی برتری شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی را به نسبت شاخص‌های سیاسی و اقتصادی نشان می‌دهد. نزدیک به ۷۵ درصد از مقوله‌های بررسی شده در زمره شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی قرار گرفته است.

۳. در مصاحبه با دانشجویان عللی جهت کاهش مشارکت دانشجویان در بستر نشریات واکاوی گردید. در کدهای احصاء شده می‌توان برخی از مشکلات سازمانی را بررسی نمود و در جهت رفع آن تلاش کرد. اموری مانند توجه به کلاس‌های آموزشی و مهارتی نشریات مانند برگزاری کلاس‌ها به صورت مستمر، انتخاب اساتید مرتبط، برگزاری برای همه اعضا و نویسندگان نشریات و... از آن جمله هست. همچنین بحث مالی و کمبود بودجه، فرایند طولانی تسویه مالی، گم شدن فاکتور، بوروکراسی اداری و... از جمله مواردی است که می‌توان با تغییر فرایند حاضر آن را تسهیل و تسریع نمود.

مورد دیگری که به کرات توسط دانشجویان مورد بحث قرار گرفته است ناعادلانه بودن جشنواره نشریات در داوری و دادن جوایز و همچنین عدم توجه به نشریات نوپا و تساوی با نشریات قدیمی است. در طرح پژوهشی انجام شده در سال گذشته، گروه مطالعات و برنامه ریزی به منظور رفع این مشکل لیگ بندی را پیشنهاد داد.

سطح‌بندی نشریات (یا دسته‌بندی و رقابت آنها در لیگ‌ها) جهت

الف- حمایت مالی

ب- رقابت در جشنواره دانشگاهی و

برخلاف اینکه در دانشگاه نسبت حضور دختران به پسران بیشتر است اما روند رو به کاهش حضور دانشجویان دختر در فعالیت‌های نشریاتی با توجه به زمینه‌های مختلف قابل توجه است؛ این امر الزام به فرهنگ سازی بیشتر و سیاست‌گذاری‌های مؤثر جهت فعال سازی این ظرفیت را می‌طلبد.

۶. یکی از موضوعات چشمگیر در بررسی نشریات در سال ۹۸، توجه تمام نشریات به مقوله هنر، سینما و تلویزیون چه در قالب متنوع و چه تصاویر است. می‌توان ادعا نمود که تمام نشریات تخصصی، غیرتخصصی، طنز، اجتماعی و... (با رویکردهای سیاسی و علمی متفاوت)؛ حداقل یک صفحه از نشریه خود را به معرفی و یا نقد فیلم و کتاب در حوزه مورد بررسی خود اختصاص داده‌اند. گویی زبان هنر به عنوان یکی از زبان‌های مؤثر بر قشر دانشجو شناخته شده است. در بررسی جهت گیری‌های فکری دانشجویان نیز مباحث هنری درصد قابل قبولی را به خود اختصاص داده است و پیش بینی می‌شود این نوع جهت گیری در آینده بیشتر و گسترده‌تر گردد. در نشریاتی که مسائل اجتماعی در آنها بیشتر مورد بررسی قرار می‌گیرد، نقد تلویزیون بسیار پررنگ و قابل توجه بود. معرفی یک کارگردان و آثارش، نقد سینمای ایران، معرفی و نقد فیلم‌های روز روی پرده سینما، معرفی بهترین فیلم‌های سینمای جهان و ... نقد کارکرد تلویزیون، سریال‌ها و نقد محتوایی تلویزیون از جمله مواردی بود که در نشریات به آنها پرداخته شده است.

۷. یکی دیگر از نقاط قوت در نشریات دانشجویی توجه دانشجویان به فضای مجازی به عنوان یک مبحث علمی و بستری برای رشد و پیشرفت است. نشریه گیم‌آور و همچنین نشریات انجمن علمی نرم افزارهای مختلفی را جهت مهارت آموزی علمی و فرهنگی دانشجویان معرفی می‌کنند.

۸. یکی دیگر از مهم‌ترین دغدغه‌های دانشجویان فعال نشریاتی که در مصاحبه احصاء گردید، ابهام در میزان توجه دانشجویان دانشگاه به نشریات است. دغدغه اثرگذاری و آگاهی‌سازی و مطالبه‌گری دانشجویان از جمله مهم‌ترین اهداف اجتماعی دانشجویان جهت فعالیت در نشریات است و از آنجایی که میزان و اندازه این اثرگذاری به عنوان موضوع مبهمی تلقی می‌گردد و سازوکاری جهت اندازه‌گیری آن وجود ندارد، لذا دانشجویان بعد از مدتی بی‌انگیزه شده و دست از مشارکت و فعالیت می‌کشند.

با توجه به موارد فوق می‌توان راهکارهای زیر را به صورت خلاصه ارائه نمود:

موضوع	راهکار
برخورد عادلانه در جشنواره نشریات	توجه به لیگ بندی و دسته بندی نشریات بر اساس مقوله های موثر
ایجاد رضایتمندی از کلاس های آموزشی نشریات	ارائه کلاس های مستمر و ماهیانه با اساتید مجرب و متخصص برای همه دانشجویان
افزایش حضور دانشجویان بین الملل در حوزه نشریات	تلاش برای سیاستگذاری و ایجاد بستر با دانشجویان فعال بین الملل جهت چاپ نشریه
حمایت مالی	ایجاد شفافیت در بودجه و ایجاد سازوکار تسهیلی در دریافت خدمات مالی
سنجش اثرگذاری	برگزاری نظرسنجی ها و پایش های متنوع بین دانشجویان جهت دریافت میزان استقبال دانشجویان از نشریات